

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1265020/1

בבית הדין הרבני אזורי אשקלון

לפני כבוד הדיין:

הרב דניאל גודיס

המבקש: פלוני

הנדון: היתר נישואין למי שאינו מכיר את אביו

פסק דין

לאחר שהופיעה אגם המבקש והצהירה שהיא גרושה, וכן שלחה תעודת גירושין משנת תרש"ם (1984), ובנה המבקש הוא יליד שנת תשמ"ז (1987), הגם שאין האגם יודעת זהותו של אבי המבקש, וכל ידיעתה ששמו היה [ש'], מכל מקום ביה"ד מחליט שהמבקש מותר לשאת בת ישראל. הנימוקים להחלטה זו יינתנו בעזה"י בקרוב.

אין בהחלטה זו התייחסות למעמד האישי של המבקש.

ניתן ביום ט"ז באייר התש"פ (10.05.2020).

נימוקי פסק הדין

רקע עובדתי

הופיע המבקש [פלוני] וביקש היתר נישואין הואיל והוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו. ביה"ד הבהיר למבקש שיש צורך גדול שאמו תופיע לפני ביה"ד, ואכן אגם המבקש הופיעה באתו יום בביה"ד.

אגם המבקש הצהירה בפני ביה"ד שהיא גרושה, וכן מופיע בתעודת הזהות שלה. לשאלת ביה"ד מתי התגרשה, השיבה לפני כ-13 שנה [כלומר, בערך שנת תשס"ז (2003)], אולם אמרה שהמבקש נולד אחר הגירושין. ביה"ד ראה סתירה בדבריה הואיל והמבקש הוא יליד תשמ"ז, ולפי"ז לכאורה נולד לפני הגירושין. ביה"ד הבהיר למבקש ולאמו שצריך לראות את תעודת הגירושין של האגם כדי להמשיך בתהליך. לאחר זמן קצר נשלחה לביה"ד תעודת הגירושין של האגם, ובה מופיע שהאגם התגרשה בביה"ד ברחובות בשנת תשד"ם, שזה כשלוש שנים לפני לידת המבקש.

ביה"ד הוסיף לחקור את אגם המבקש אם יודעת זהותו של אבי המבקש והיכן נתעברה ממנו. השיבה שהיא יודעת שהוא יהודי ולא גוי ושמו [ש'], ונבעלה לו באילת, ושהתה שם רק 3-4 ימים. בתחילה לא ידעה שהיא מעוברת, ורק לאחר מספר ימים שהרגישה בחילות וכו' ידעה שהיא מעוברת. היא לא רצתה לבקש ממנו מזונות הואיל והוא היה שותה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דיון והכרעה

לאור העובדות הנ"ל, לכאורה יש להסתפק שמא המבקש הוא בכלל "שתוקי" שמכיר את אמו ואינו מכיר את אביו, וכדתנן בקידושין (ס"ט). וכתב הרמב"ם (פ"טו מאיסורי ביאה הי"א-הי"ב), וז"ל:

"פנויה שנתעברה מזנות אמרו לה מהו העובר הזה או הילוד הזה, אם אמרה בן כשר הוא ולישראל נבעלתי, הרי זו נאמנת והבן כשר, ואף ע"פ שרוב העיר שזנתה בה פסולים.

ואם לא נבדקה אמו עד שמתה או שהיתה חרשת או אלמת או שוטה וכו', הרי זה הילוד ספק ממזר."

וכ"כ כתבו הטושו"ע (סימן ד סכ"ו). ולפי"ז, בנידון דידן שמכיר אמו ואינו מכיר אביו לכאורה הוא ספק ממזר.

א. במקום שאין מוחזק ממזר, האם יש לפסול שתוקי שאינו מכיר את אביו לבוא בקהל

אלא שכתב הבית שמואל (סימן ד סקל"ט):

"ובסי' ו' מבואר אפילו אם איכא רוב כשרים, אם אי אפשר לבדוק אותה ממי נתעברה, הולד ספק ממזר, היינו דוקא דאיכא בעיר זו ממזר אפילו ממזר אחד, אבל אם ליכא שום ממזר ליכא חשש כלל."

ודקדק כן מדברי הרמב"ם (פי"ח מאיסורי ביאה הט"ו- הט"ז) שכתב, וז"ל: "ראוה שנבעלה בעיר או נתעברה בעיר אפילו לא היה שוכן שם אלא עכו"ם אחד או חלל אחד ועבד וכיוצא בהן, הרי זו לא תנשא לכתחלה לכהן וכו', היתה אלמת או חרשת או שאמרה אני יודעת למי נבעלתי, וכו' הרי ספק זונה", וכ"כ הטושו"ע (סימן ו ס"ח). הא קמן דלא פסלינן לכהונה אשה שודאי נבעלה אלא אם יש אחד בעיר שפוסל בכיאתו לכהונה, וכגון חלל ועבד.

עוד כתב כן הבית שמואל לקמן (סימן ד סק"מג), ובזה באר מש"כ המהרי"ו (סימן עד) אשה שנתגרשה וילדה, יש להתיר הולד משום ספק ספיקא, שמא נתעברה אחר הגירושין, ואת"ל קודם הגירושין שמא התעברה מגוי. והקשה הב"ש (שם), אף את"ל דזינתה לאחר הגירושין, מכל מקום ספק ממזר הוא, דהא קי"ל פנויה שזינתה אם לא בדקו אותה, הולד ספק ממזר, וכתב הב"ש דצריך לומר דוקא כשיש ממזר באותו מקום. הא קמן דפשיטא לב"ש דגם היכא שאמו לא יודעת למי נבעלה, אם אין ממזר באותו מקום אין לחוש לולד משום ממזר.

אלא שחזינא בספר פרדס רימונים (סימן ד) שכתב שדברי הב"ש הם טעות גדולה, דהא בכל אשה פנויה שיש לחוש שנבעלה לפסול לה הוא לא רק לממזר אלא גם שמא נבעלה לאחד מקרוביה, ויעו"ש שכתב לבאר בדברי המהרי"ו הנ"ל דמיירי שאמרה לכשר נבעלתי. וכן כתב להקשות על דברי הב"ש הנ"ל בספר אבני האפד לרב הגאון דוד פיאנו (סימן ד ס"ט), והביא שכן הקשה הרב המחבר 'אחי וראש' על הרב נדיב לב חאהע"ז (סימן ג) והרב משה ידבר הלכות אישות (סימן א) שסמכו בכל כוחם על דברי הב"ש הנ"ל, שדבריהם הם היפך דברי רש"י והר"ן בקידושין. וכתב הרב רבי חיה (הוא הרב חיים יהודא אברהם בעל שו"ת אחי וראש) שכוונת הב"ש דמיירי שגם אין לאשה קרוב באותו מקום, וזה נכלל במה שכתב הב"ש שאין שם ממזר.

אולם מאידך חזינא לכמה מרבוותא שהסכימו לדברי הב"ש, וכמש"כ בספר נדיב לב להגר"ח ד' חזן חאהע"ז (סימן ג, הוצאת מכון הכתב, מעמ' כז), שנשאל בחרשת שהיתה נשואה לפקח ובעלה לא היה באותה עיר שלש שנים, ובודאי שזינתה עם אחד, ונשאל מה דין הולד. בתחילה כתב להוכיח הואיל וקידושי חרשת אינם אלא מדרבנן, הרי קי"ל שאין ממזר מאיסורי דרבנן.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עוד כתב להסתפק שלכאורה הואיל ואמו חרשת ואינה בת עדות, הרי הולד שתוקי. וכתב להוכיח כדברי המהרי"ט חאהע"ז (סימן טו) שלגבי הולד סגי ברוב כשרים אצלה, ודלא כב"ש (סימן ד סקל"ט), ולקמן נאריך בזה בעזה"י. עוד כתב להכשיר את הולד, דעד כאן לא הצריכו תרי רובי אפילו לגבי אשה עצמה להשיאה לכהונה כי אם דוקא באיתחזק איסורא באותו מקום שנבעלה, שהיה שם פסול אחד. והוכיח כן מהירושלמי שהובא בשטמ"ק כתובות (עג): דרבי יוסי היה יושב בציפורי, וחזקת ציפורי דאדם פסול היה שם, והו"ל קבוע ומחצה על מחצה דמי, אבל במקום דלא איתחזק שום פיסול בעיר סגי בחד רובא, והסתייע מדברי הב"ש הנ"ל, ושכן כתב הרב משה ידבר הלכות אישות (סימן א).

ובשו"ת נדיב לב הנ"ל הובאה שם (סימן ד) תשובת בעל ספר אחי וראש חאהע"ז (סימן ט) שהעיר על דברי הב"ש ודעימיה מדברי רש"י קידושין (עג. ד"ה רוב) שכתב, וז"ל: "רוב העולם כשרים אצלה שאין הרוב ממזרים וקרובים' שהולד מהם ממזר", וכ"כ הר"ן שם (ל סע"ב בדה"ר). הא קמן דמוכח מרש"י והר"ן דבשתוקי חיישינן גם לביאת קרובים, והוכיח כן גם מתשו' המהרי"ו (סימן עד). וכתב הרב אחי וראש דהב"ש מיירי שגם אין לה קרובים באותו מקום, וחדא מינה נקט, ומוכרח כן לבאר בדברי הב"ש הואיל והכי מוכח מדברי רש"י והר"ן דחיישינן לביאת קרובים, ותמה על הרב נדיב לב שבא בשאלה שלחרשת היו שם קרובים. והרב נדיב לב שם (סימן ה ד"ה וסהדי) הודה לרב אחי וראש וכתב, וסהדי במרומים שחקרנו ודרשנו היטב שלא היו לה קרובים אצלה. ולפי"ז לדברי הרב נדיב לב והרב אחי וראש יש לחקור אם לא היו קרובים לאם באותו מקום.

והנראה לענ"ד דגם לדבריהם אין לחוש שיש לה קרובים באותו מקום, אלא כשהאם דרה שם בקביעות, ומסתמא קרוביה אצלה, משא"כ אם עזבה את מקומה הקבוע וזינתה בדרך אקראי במקום אחר, אין לחוש שקרוביה דרים באותו מקום וכדמשמע מדברי הרמב"ם שכתב אלא שהיה שוכן שם עכו"ם אחד או חלל או עבד, משמע דמיירי דידיעין שיש שם עכו"ם או עבד או חלל.

אולם בלאו הכי אשכחן לכמה מרבוותא שכתבו לבאר אמאי לא חשש הב"ש לביאת קרובים. והנה בספר שב שמעתתא (שמעתתא ד פכ"ב) הביא דברי הנמוק"י (ס"פ אלמנה לכה"ג) שכתב דהיכא דאיכא אביה או אחיה בעיר דהוי ליה לדידה חייבי כריתות, והולד ממזר וחיישינן למיעוטא, ולפי"ז יש לחוש לביאת קרובים. אלא שכתב, אמנם מסתימת הב"י והרמ"א דלא הביאו דברי הנמוק"י משמע דלא ס"ל הכי, ואפשר דלא חשו לה, ומשום שבכל התורה מהני רובא, אלא משום מעלה עשו ביוחסין חשו בחד רוב, "אם כן דוקא היכא דהפסול קבוע במקומו, הוא דדנו חז"ל דליהוי כמחצה על מחצה אפילו באזלי אינהו לגבה, אבל היכא דאינו פסול בעצמו אלא שהוא פסול לזו האשה, לא דנו בזה דין קבוע להחמיר בחד רוב". ודקדק כן מדברי הרמב"ם הנ"ל שכתב: "אפילו לא היה שוכן שם אלא נכרי אחד או חלל אחד ועבד" וכו', משמע דלא מיפסל אלא ע"י פסול הניכר במקומו בפני עצמו, ולא ע"י עריות. הא קמן דס"ל לרב שב שמעתתא דלדינא נקטינן כדברי הרמב"ם והב"י והרמ"א דבשתוקי לא חיישינן לביאת קרובים הואיל ולא ניכר הפסול במקומו.

שו"ר בשו"ת יד שלמה (דף 40 ואילך) לרב הגאון אבא מרקיל שלמה שנשאל מעין נידון דידן וכתב להתיר מכמה טעמי, וחדא מינייהו שבאותו מקום לא היה מוחזק ממזר וסמך על דברי הב"ש הנ"ל, וכתב וז"ל: "ולכאורה קשה דהא אכתי איכא למיחש שמא זינתה עם קרובים חייבי כריתות ומיתות בי"ד". והביא דברי רש"י הנ"ל, וכתב שזהו דוחק גדול דמהרי"ו מיירי שלא היה חשש קרובים. וכתב לבאר דסבירא ליה דמדנקט רבי יהושע במשנתנו הרי זו בחזקת בעולה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לנתין ולממזר, משמע דעיקר החששא הוא רק משום נתין וממזר ולא משום קרובים, וכל היכא דליכא חשש של ממזר, משום חשש של קרובים לא אסרינן לה. ויש ליתן טעם על פי הירושלמי דמפרש טעמיה דרבי יהושע משום שהזנות רצה אחר הפסולים, וזה לא שייך אלא בפסולים מצד עצמם ולא בפסולים מחמת קורבה, ורש"י שם לא נקט קרובים אלא היכא דאיכא חשש ממזר, אבל משום קרובים לחודא לא אסרינן לה. הא קמן דס"ל לרב יד שלמה דאפי' לרש"י אין לחוש לביאת קרובים רק היכא דאיכא למיחש לביאת ממזר.

עוד חזינא בערוך השלחן (סימן ד סל"ד) שהביא דברי הב"ש הנ"ל, וכתב וז"ל: "ולמה אין חוששין שזינתה עם קרוביה שהולד מהם ממזר, נראה לי משום דדבר שאינו מצוי הוא כלל לזנות עם הקרובים שמהם הולד ממזר". והביא לזה סימוכין מהגמ' יומא (טו:), והיינו, דאהני מה שעשו אנשי כנה"ג לבטל יצר הרע מקרובותיו. עוד כתב: "דכיון שהם אנשים ידועים לנו, מוקמינן להו בחזקת כשרותם" וכו'. ע"כ.

הא קמן דכמה מרבוותא ס"ל בדעת הב"ש דאין לחוש לביאת קרובים כלל. לשב שמעתתא הוא משום שאין האיסור ניכר במקומו, ולרב יד שלמה הוא כטעמיה דהירושלמי שהזנות רצה אחר הפסולים, ולערוך השלחן משום שאינו מצוי לזנות עם הקרובים. ואף דכמה מרבוותא ס"ל שיש לחוש לביאת קרובים, מכל מקום חשש שתוקי הוא מדרבנן, דלכו"ע מדאורייתא אזלינן בתר רובא, ובדרבנן אזלינן בתר המיקל.

ובאוצר הפוסקים (סימן ד סכ"ו אות ד) הביאו עוד מדברי הפוסקים דפליגי בזה. הבית מאיר ס"ל שגם לדעת הב"ש יש להסתפק בקרובים, ובשו"ת גבעת פנחס (סימן ה) כתב דהו"ל לב"ש לפרש דאין באותו המקום קרובים, וכ"כ בנתיבות לשבת (סקכ"ג). ומאידך הביאו דברי הש"ש הנ"ל שכתב שאין לחוש לקרובים, וכ"כ בשו"ת ברית אברהם (סימן טו), וכ"כ בשו"ת כתב סופר (סימן ה) דיש לחוש רק לביאת ממזר שהוא לאו בעלמא ולא לביאת קרובים שיש בה כרת, וכ"כ לדינא בשו"ת באר יצחק חאהע"ז (סימן ו ענף ט).

ובנידון דידן, מזכיר ביה"ד שוחח עם הגב' ד. כ. מהמחלקה למידע על מעוכבי נישואין של הרבנות הראשית לישראל ואמרה לו שבסביבות השנים 1986 למנינם, לא היה חשש ממזר באיזור העיר אילת אלא אשה אחת בלבד, וממילא יש לסמוך על דברי הפוסקים הנ"ל להתירה.

ב. גם במקום שהוחזק שם ממזר, האם לגבי השתוקי אזלינן בתר רובא של העיר שהם כשרים

ידוע דפנויה שזינתה, וכגון שראוה מעוברת, כדי להתירה לכהונה בעינן תרי רובי. ולדעת הרמב"ם ומרן השו"ע (סימן ו ס"ח) בעינן גם שתאמר ברי לי שלכשר נבעלתי, ויש מרבוותא דס"ל דהיכא דאיכא תרי רובי לא בעינן שתאמר לכשר נבעלתי, ויש דס"ל דסגי בחד רובא, ובשו"ת מנחת דניאל ח"א (סימן קג אות א) הארכנו בזה, אלא שבנידון דידן אין הספק על האם אם להתירה לכהונה, אלא על הולד אם מותר לבוא בקהל.

והנה בשו"ת מהרי"ט ח"ב (חאהע"ז סימן טו) כתב, וז"ל:

"אי נמי היכא דרובא עכו"ם הו"ל רוב כשרים אצל הולד דקי"ל בפ' החולץ עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ואפי' אשת איש, כמו שאמר הרמב"ם בפט"ו מאיסורי ביאה: 'אמר האב אין זה בני או שהיה במדינת הים הרי זה ממזר, ואם אמרה מעכו"ם ועבד נתעברתי הרי הולד כשר'. וזהו ברוב פסולים אצלה, אבל אם רוב עכו"ם או עבדים, אפילו לא בדקו את אמו אזלינן בתר רובא, ואע"ג דלכתחילה בעינן תרי רובי, לגבי ולד חשיב בדיעבד כיון שיהא אסור בישראלית ובממזרת."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הא קמן דהמהרי"ט ס"ל דלגבי הולד סגי בחד דרובא אפילו כשאינה יודעת מי האב.

וכן חזינא בשו"ת נדיב לב (סימן ג) הנ"ל שנשאל בחרשת שנשאת לפקח שבודאי זינתה תחת בעלה, והשיב, שאין לפסול הולד מדין שתוקי הואיל ולגבי הולד סגי בחד רובא, ולא הצריכו תרי רובי באינה טוענת ברי כי אם דוקא להכשירה לכהונה, ודקדק כן מדברי הרמב"ם (פי"ח מאיסורי ביאה) והטור (סימן ו) שהצריכו תרי רובי להכשיר לכהונה, ולא הזכירו ולד כלל. עוד הביא את דברי הבית שמואל (סימן ד סק"ט) שכתב: "ובסימן ו' מבואר אפילו אם איכא רוב כשרים אם אי אפשר לבדוק אותה ממי נתעברה הולד ספק ממזר", והקשה עליו הנדיב לב היכא ראה בסי' ו' בדברי מרן והטור שום גילוי וזכר ולד, והסתייע מדברי מהרי"ט הנ"ל. וכן כתב בספר אורים גדולים (למוד קח, דף לט ע"ד) שבמקום שהרוב גויים יש להתיר את הולד אף שאינה יודעת ממי התעברה ואף שהיא אשת איש, וכתב עוד שכן דעת בעל המאור והר"ן ומהר"ם מפאדובה ומהרי"ו ויל ומהר"ם מינץ ומהרי"ט.

גם בשו"ת התשב"ץ ח"ג (סימן פח) נשאל באשת איש שזינתה וילדה, וכתב וז"ל:

"היא [לא]¹ היתה נאמנת לומר מישראל נתעברתי כדי שיהו ממזרים, אלא שאם לא נחשדה שזינתה עם הגויים הם ממזרים ודאיים, ואי דיימא מעלמא ואפי' מן הגויים וכו', הבנים הם כשרים לפי שזו רוב כשרים אצלה, וכמו שאם היתה פנויה שנתעברה או נבעלה ויש רוב כשרים אצלה היא כשרה לכהונה, כן זאת שהיא אשת איש ורוב גויים שהם פוסלים אותה לכהונה הם מכשירין בניה וכו', ואע"פ שלהכשירה לכהונה אנו צריכין תרי רובי וכו', לענין להכשיר בניה סגי בחד רובא, דרובא דאורייתא הוא."

הא קמן דהתשב"ץ ס"ל דלהכשיר את הבנים סגי ברוב אחד אפי' שלא אומרת לכשר נבעלתי, שהרי התשב"ץ כתב דלהכשירה לכהונה בעינן תרי רובי, ואם מיירי באומרת לכשר נבעלתי, אף ברוב פסולים אצלה בדיעבד נאמנת. ועוד דהתשב"ץ כתב שהבנים כשרים מטעם רוב כשרים אצלה, ועל כרחך התשב"ץ מיירי אפי' באינה אומרת לכשר נבעלתי.

ובאוצר הפוסקים (סימן ד צז אות יב) הביאו דברי מהר"י רפפורט ח"ב חאהע"ז (סימן ד) שכתב להתיר היכא דאיכא רוב כשרים, ועוד כתב להתיר משום דאיכא ספק ספיקא שמא מגוי ואת"ל מישראל שמא מכשר.

ולכאורה יש להוכיח כן מדברי הנודע ביהודה קמא חאהע"ז (סימן ז) שנשאל בפנויה שנתעברה וילדה ולא הספיקו לשאול ממי התעברה עד שמתה. וכתב לבאר החילוק שיש בין שתוקי שפסול לבוא בקהל לבין אסופי שיש הוכחה שלא הושלך למיתה שמותר לבוא בקהל, דשאני שתוקי שאנו מכירים את אמו ויש לנו לדון עליה ממי נתעברה, שאז אפי' ברוב כשרים חיישינן דילמא אזלא איהי לגביהו והו"ל קבוע וכמחצה דמי, אבל באסופי שאין אנו יודעים את אמו, ואין אנו דנים רק על התינוק הנמצא בשוק, ואם יש רוב כשרים אפי' נימא דאזלא איהי לגביהו והו"ל קבוע, מ"מ תינוק זה הנמצא בשוק הו"ל פירש, וכל דפריש מרובא פריש. ואף דאמרינן בכתובות דבעינן תרי רובי ליוחסין, הנ"מ ליוחסין דכהונה, אבל ליוחסין דישאל סגי בחד רובא. והוכיח הנוב"י דלגבי הולד סגי ברובא, דהא היא נאמנת בדיבורה לכשר נבעלתי אפי' היכא דאיכא רוב פסולים, קל וחומר דמהני רוב בלא דיבורא, שהרי אין עד אחד נאמן מהתורה להעיד שמת בעלה ורק מדרבנן היקלו, ורובא מהני מן התורה להוציאה מחזקת אשת

¹ נראה דכן צ"ל, וכן הגיה בספר תעלומות לב ח"ג ס"ד. ויותר נראה להגיה: "היא אינה נאמנת" וכו'.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

איש, שהרי אם טבע במים שאין להם סוף מותרת מן התורה ורק חכמים החמירו בזה, הא רובא עדיפא מעד אחד.

אלא שהקשה הנוב"י מדברי הרמב"ם (פי"ח מאיסורי ביאה הי"ד) שכתב שאם אמרה לכשר נבעלתי אפי' ברוב פסולים, אם נשאת לא תצא, ומאיך הרמב"ם שם (הט"ז) כתב אם היתה אלמת או חרשת או שאמרה איני יודעת למי נבעלתי או שהיתה קטנה, הרי זו ספק זונה, ואם נשאת לכהן תצא א"כ יש תרי רובי, הא קמן דאמירה דידה עדיפא מרוב. וכתב לבאר דהא דסומכים על דבריה שאמרה לכשר נבעלתי הוא בצירוף דאשה מזנה בודקת ומזנה, ולכן באלמת או חרשת או קטנה וכו' שאינה בודקת בכה"ג לא סמכינן על דיבורה, וכן לא סמכינן על רוב אחד, משא"כ אם מתה האם דאפשר שהיתה אומרת לכשר נבעלתי סומכים על הרוב, דמסתמא אמרינן בדקה.

אלא דלפי"ז בנידון דידן שבדקו את האם ואמרה שאינה מכירה את הבעל ואינה יודעת רק ששמו היה שמעון, ממילא אין לצרף שהמזנה בודקת ומזנה, ואף לנוב"י אין להתיר הולד. ואכמ"ל בדברי הנוב"י בהמשך דבריו, דעכ"פ לדידיה בנידו"ד יש לפסול.

ויש מרבוותא דפליגי על המהרי"ט, וכמש"כ הרב הגאון יעקב ששון בשו"ת בני יעקב (סימן י"ד"ה ועל), דפנויה שראוה מעוברת אפי' איכא רוב כשרים, אם לא אמרה לכשר נבעלתי, הולד ממזר, ודוקא היכא דאיכא תרי רובי הולד כשר, וכתב שכן כתב הפרישה, ודקדק כן מדברי הה"מ.

וכן כתב הרב אחי וראש (סימן ט) הנ"ל דאף ברוב כשרים אצלה אין להכשיר את הולד אלא באומרת לכשר נבעלתי, ודחה את הראיות שכתב הרב נדיב לב. עוד כתב להעיר על מש"כ בשו"ת נודע ביהודה קמא חאהע"ז (סימן ז) הא דפסלינן שתוקי הוא דוקא שאמו קיימת ואומרת לכשר נבעלתי, ובכה"ג אמרינן שהמזנה בודקת ומזנה וכשאמרת איני יודעת הרי חזינן שלא בדקה, לפי"ז אם מתה אמו שאפשר שהיתה אומרת לכשר נבעלתי, יש לסמוך על הרוב.

וכתב הרב אחי וראש שכדעתו כן כתבו הרב כרתי ופלתי בפשיטות בכללי הס"ס (סימן קי) והחקרי לב חיו"ד (סימן קיח), וכ"כ הב"ח (סימן ד ס"א) דאפילו רוב כשרים אצלה הולד שתוקי, וכ"כ הפרישה, ודקדק כן גם מדברי הרמב"ן במלחמות (פ"ק דכתובות). וכתב עוד שאין להביא ראיה מדברי התשב"ץ הנ"ל דס"ל כמהרי"ט, דלעולם התשב"ץ מיירי שהאשה טענה לכשר נבעלתי, ומש"כ התשב"ץ דלגבי האשה בעינן תרי רובי, אזל כשיטת הרמב"ם דלגבי האשה אפי' אומרת לכשר נבעלתי בעינן תרי רובי, ומש"כ התשב"ץ עוד שהבנים כשרים מטעם רוב כשרים אצלה, משום דעובדא דהתשב"ץ היתה האשה דיימא מכולי עלמא, וס"ל לתשב"ץ דהא דקי"ל דבאומרת לכשר נבעלתי שנאמנת אף ברוב פסולים אצלה, דוקא בסתמא, ולא בדדימא מעלמא. [ולי צ"ע, דלכאורה כולי האי הוה ליה לתשב"ץ לפרש דאזיל בשיטת הרמב"ם, ועוד הואיל ודיימא מכו"ע בעינן רוב כשרים].

עוד כתב הרב אחי וראש דאף המהרי"ט לא כתב דסגי ברוב כשרים אצל הולד אלא בדידיעין שיש בודאי רוב כשרים וידעינן דאינהו אזלי גבה וכל דפריש מרובא פריש, אולם אם לא ידעינן, הרי הוא בכלל שתוקי דלא מהני רוב כשרים, אלא שהקשה על ביאור זה שהרי לכתחילה בעינן תרי רובי.

הא קמן דאיכא כמה מרבוותא דס"ל דלגבי הולד אף שהאם אינה יודעת למי נבעלה יש לסמוך על הרוב שהם כשרים, ומהם המהרי"ט והתשב"ץ והנדיב לב ומהר"י רפפורט, והגם שגם רבים החולקים ומהם הב"ש והנוב"י ואחי וראש והאורים גדולים והב"ח והפרישה, מכל

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מקום בדרכנן שומעם למיקל, שהרי פשוט שמדאורייתא אזלינן בתר רובא ורק חז"ל החמירו בדבר.

וכן חזינא שכתב להתיר מרן הראש"ל הגאון המופלא הרב עובדיה יוסף ז"ל בשו"ת יביע אומר ח"ח חאהע"ז (סימן ט) באחת שלא ידעה למי נבעלה וסמך על דברי המהרי"ט הנ"ל ושכן מוכח מדברי התשב"ץ הנ"ל, וכ"כ האורים גדולים (דף לט ע"ד), וכ"כ בשו"ת חסד לאברהם ח"ב חאהע"ז (סימן ו). אלא שכתב מרן ז"ל להעיר בנידון דידיה שהאשה אמרה במפורש שהלכה אצל הבעלים ובכה"ג הוי קבוע דמחצה על מחצה דמי, מכל מקום כתב להתיר משום ספק ספיקא שמא מגוי ואת"ל מישראל שמא ישראל כשר הוא, ואע"פ שבעיר תל אביב רובא דרובא ישראל, מ"מ כבר כתבו הפוסקים שיש לצרף ספק שאינו שקול לספק השקול.

ולכאורה יש להעיר על הס"ס הנ"ל ממה שכתב הבית מאיר (סימן ד על הב"ש סק"לט) להעיר על הנוב"י הנ"ל שכתב להתיר משום ס"ס שמא מישראל ושמא מגוי, שהרי כשאומרים ספק מכשר נכלל בזה גם גויים, ואם כן כיצד יש להוסיף שמא מגוי. וסהדי במרומים שרציתי ליישב שדברי הבי"מ הוא דוקא לדברי התוס' כתובות (ט. ד"ה ואי בעית אימא) דשם אונס חד הוא, משא"כ לדברי השכות יעקב ח"ב (קונטרס הספיקות) שכתב שהרמב"ם חולק על התוס' דעבדינן ס"ס משום אחד שפיר דמי, והאריך בזה מרן הראש"ל צ"כ בממה מקומות ומהם בשו"ת יבי"א ח"י חיו"ד (סימן טו). ולאחר זמן ראיתי שכן יישוב מרן הראש"ל צ"כ בשו"ת יבי"א הנ"ל (בהוצאה החדשה) בגליון ההערות.

אלא שבנידון דידן שפיר יש להתיר משום ספק ספיקא, ספק שמא הלכה כדברי הבי"מ ודעימיה שבכל מקום שלא הוחזק ממזר יש להתיר את השתוקי, ואת"ל דשמא הלכה כפרדס רימונים ועוד דס"ל שאף במקום שלה הוחזק ממזר בעינן שתאמר לכשר נבעלתי, מ"מ שמא הלכה כדברי המהרי"ט ודעימיה דלגבי הולד סגי ברוב כשרים אצלה להתירו. וע"ע בסמוך שיש לצרף עוד סניף להתיר.

ג. פנויה שנבעלה באילת אם חשיב תרי רובי להתיר אפילו האם הגם שאינה יודעת למי נבעלה

בנידון דידן שהמעשה היה באילת, יש לצרף לנ"ל דהוי כתרי רובי הואיל ורוב העיר כשרים אצלה ורוב ארחי ופרחי המזדמנים לעיר כשרים אצלה, ודעת הטור (סימן ו ס"ח) דבתרי רובי יש להתירה אף לכהונה. וכן חזינא בשו"ת נודע ביהודה תניינא חאהע"ז (סימן כח) שצידד להתיר בנידון דידיה הואיל ורוב בני ביתה כשרים הם אצלה, וגם רוב הבאים לביתה ארחי ופרחי הם כשרים, הוי כתרי רובי, אלא שכתב דאכתי כיון שיש בני בית הפסולים לה, אם כן הוי קבוע כמחצה על מחצה ותליא בפלוגתא דהרמב"ם והטור (ס"ס ו) אם חיישינן דאזלא אייה לגביה. ובנידון דידן שלא היו קרובים שלה מוחזקים שדרים בעיר אילת שפיר חשיב תרי רובי לכו"ע.

וכן חזינא בשו"ת עין יצחק חאהע"ז ח"א (סימן יד אות א) שנשאל בפנויה מעוברת הטוענת שנתעברה מהמשודך שלה וגם הוא מודה שמעוברת ממנו והוא כהן, והשיב כיון שבמקום שכונת דירתם יש רוב ישראל הדרים שם בקביעות, וכן רוב האורחים לשכונה זו הם ישראלים כשרים, איכא תרי רובי, והב"ש (ס"ס ו) והבי"מ (שם) כתבו שיש לסמוך על דברי הטור דבתרי רובי יש להתירה לכהן אף באינה טוענת כרי, ואף בסתמא שאין ידוע מי הלך למי ג"כ תנשא לכתחילה. גם הגאון החת"ס חאהע"ז ח"א (סימן יח) כתב להתיר בנידון דידיה הואיל ורוב בני ביתה כשרים אצלה וכן רוב הבאים לביתה כשרים, שפיר חשיב תרי רובי, והסתייע מדברי הנוב"י והבי"מ הנ"ל. וכן נראה מדברי מרן הראש"ל הגאון המופלא הרב עובדיה יוסף ז"ל בשו"ת יביע אומר ח"ח חאהע"ז (סימן יג) שכתב בענין זוג ישראלים שקבלו ילד לאימוץ בבית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חולים של גויים שלאחר שיגיירו אותו מותר לבוא בקהל ואין לחוש לו לאסופי בעיר שרובם גויים, שכתב הרמב"ם והובא בשו"ע (סימן ד סכ"ט) שגם לאחר הגירות פסול לבוא בקהל, דשאני הכא שבבית חולים איכא תרי רובי, חדא, דרוב העיר גויים, ועוד דרוב היולדות בבית החולים הן גויות. וכן כתב בשו"ת יבי"א ח"י חאהע"ז (סימן י) באשה שקבלה תרומת זרע מבנק הזרע שיש להתיר את הולד משום דאיכא תרי רובי, חדא, רוב העיר כשרים, ועוד, רוב הסטודנטים התורמים זרע הם כשרים.

ולפי"ז בנידון דידן יש להתיר מג' צדדים, חדא, כיון שלא הוחזק בעיר אילת ממזר באותו זמן שהתעברה האם יש להתירו וכדברי הב"ש ודעימיה. ועוד, הואיל והספק הוא רק ביחס לולד ולא ביחס לאם לא בעינן תרי רובי, וסגי בחד רובא אפי' אינה יודעת למי נבעלה, וכדברי המהרי"ט ודעימיה. ועוד, הואיל ובעיר אילת מצויים בה ארחי ופרחי, שפיר חשיב כתרי רובי להתיר את האם לדעת הטור, וכן כתבו לדינא הבי"מ והחת"ס והעין יצחק.

המורם מן האמור, אשה שנבעלה בעיר אילת ולא יודעת אם הבועל כשר לבוא בקהל יש להתיר את בנה לבוא בקהל מכמה טעמי תריצי וכנ"ל, והנלענ"ד כתבתי.

ניתן לפרסם את פסה"ד ואת הנימוקים בהשמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום י' בסיון התש"פ (02.06.2020).

הרב דניאל גודיס

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה